

Folkhälsa för en långsiktigt hållbar samhällsutveckling

– folkhälsopolicy för Södertälje kommun 2012-2018

**Södertälje kommun/Folkhälsa för en långsiktigt hållbar samhällsutveckling –
folkhälsopolicy för Södertälje kommun 2012-2018**

Folkhälsa för en långsiktigt hållbar samhällsutveckling - folkhälsopolicy för Södertälje kommun 2012-2018

Vision

Visionen är *”En god hälsa på lika villkor för alla i Södertälje kommun”* vilket innebär:

Alla invånare i Södertälje kommun, oavsett ålder, kön, socioekonomisk tillhörighet, *religion*, etnisk eller kulturell bakgrund, sexuell läggning eller funktionsnedsättning upplever möjligheter att leva ett hälsosamt liv.

I Södertälje kommun har alla invånare en god hälsa på lika villkor. Alla upplever att de har inflytande och är delaktiga i vad som rör deras eget liv och samhället i stort. Det finns förutsättningar att skapa sociala nätverk, att känna gemenskap med andra och känna trygghet i vardagen.

Alla invånare har tillgång till en god miljö, till arbete och, eller, annan meningsfull sysselsättning som ger möjligheter till försörjning, utbildning och egen utveckling.

Alla barn och unga har goda uppväxtvillkor. Alla förskolor, grundskolor och gymnasium arbetar strukturerat och metodiskt med hälsofrämjande frågor. Alla barn och unga får det individuella stöd de behöver. Samhällets institutioner och myndigheter har hög kvalitet och erbjuder föräldrar det stöd de behöver i sitt föräldraskap. Alla barn och unga har tillgång till ett starkt socialt nätverk av vuxna som garanterar att de blir sedda och bekräftade.

Alla äldre har förutsättningar att bibehålla en god hälsa högt upp i åldrarna. Ingen behöver bli sjuk eller dö i förtid på grund av förhållanden i sin miljö eller på grund av okunskap om hur den egna livsstilen och livssituationen påverkar hälsa och livskvalitet. Ingen behöver uppleva mobbning eller kränkande behandling.

Södertälje kommun/Folkhälsa för en långsiktigt hållbar samhällsutveckling – folkhälsopolicy för Södertälje kommun 2012-2018

Bakgrund

”Att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen.”

Så formuleras det övergripande målet för folkhälsopolitiken på nationell nivå. Sveriges Riksdag har slagit fast *elva nationella målområden* som omfattar de bestämningsfaktorer som har störst betydelse för folkhälsan:

1. Delaktighet och inflytande i samhället
2. Ekonomiska och sociala förutsättningar
3. Barns och ungas uppväxtvillkor
4. Hälsa i arbetslivet
5. Miljöer och produkter
6. Hälsöfrämjande hälso- och sjukvård
7. Skydd mot smittspridning
8. Sexualitet och reproduktiv hälsa
9. Fysisk aktivitet
10. Matvanor och livsmedel
11. Alkohol, tobak, narkotika, doping och spel

Kärnan i folkhälsoarbete är hälsöfrämjande och sjukdomsförebyggande insatser i befolkningen och spänner över ett brett fält av, i stort sett, alla samhällets områden. Hälsa är också en del av FN:s deklaration om mänskliga rättigheter (MR). Flera av de 30 artiklarna i MR-deklarationen berör folkhälsans bestämningsfaktorer, särskilt artikel 12 om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, liksom även barnkonventionen. Sverige har därtill ställt sig bakom och undertecknat Europarådets¹ och Europeiska Unionens² (EU) bindande fördrag och stadgar, vilka bland annat säkerställer europeiska medborgares ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och inkluderar folkhälsa i EU:s befogenhetsområden. EU:s gemensamma folkhälsoinsatser syftar till att komplettera medlemsländernas eget arbete och underlätta samarbete mellan medlemsländerna.

Förutsättningar

En förutsättning för ett väl förankrat folkhälsoarbete utgörs av ett på principer grundat handlande eller tillvägagångssätt, en policy³, som också anger den långsiktiga viljeinriktningen för arbetet. Södertälje kommuns folkhälsopolicy utgår från de elva nationella målområdena. Kommunen ansluter även till Stockholms Läns Landstings folkhälsomål.⁴ Kommunens folkhälsopolicy utgör styrinstrument för Södertälje kommuns folkhälsoarbete, som arbetsgivare, som myndighet och som producent av en mångfald samhällsservice. Södertälje kommun är och ska vara en av de främsta aktörerna och drivkrafterna i det lokala folkhälsoarbetet.

Hälsa är en grundläggande mänsklig rättighet och en förutsättning för andra mänskliga rättigheter. Hälsa är centralt för människors välbefinnande och för en hållbar samhällsutveckling. Hållbar

¹ Europarådet, Europeiska Sociala Stadgan, 1998

² Europeiska Unionen, Amsterdampfördraget, 1999

³ Svenska Akademiens ordlista

⁴ Folkhälsopolicy för Stockholms Läns Landsting 2008

Södertälje kommun/Folkhälsa för en långsiktigt hållbar samhällsutveckling – folkhälsopolicy för Södertälje kommun 2012-2018

utveckling vilar på vår gemensamma förmåga att nyttja, skapa och investera i de resurser som utgör basen för samhällsekonomin – inte minst mänskliga resurser – hälsa, kompetens och kreativitet.

Morgondagens generationer, jämfört med dagens, ska ges bättre förutsättningar för en god livskvalitet. För att främja en hållbar utveckling av folkhälsan är strategin att, i likhet med Miljöprogram för Södertälje kommun, söka samarbete så att så många som möjligt ska komma med i hållbarhetsarbetet. Hållbar utveckling, som även är ett centralt begrepp för Södertälje kommuns mål och budget, innehåller ekologiska, ekonomiska och sociala/kulturella dimensioner med tydlig bäring på folkhälsa och välfärd. Det är även viktigt att beakta samspelet mellan intentionerna i folkhälsopolicyn och andra viktiga kommunala styrdokument⁵ i Södertälje kommun.

En förutsättning för en god folkhälsa är långsiktighet och att folkhälsoarbete blir en del av den ordinarie kommunala verksamheten. Folkhälsopolicyn ska vara en del i den kommunala styrprocessen, och integreras i såväl mål och budget som i andra vägledande styrdokument. Ett tvärsektorielt arbetssätt är en av grundbultarna och anses vara en av framgångsfaktorerna för att få ett långsiktigt fungerande folkhälsoarbete. Därtill krävs en aktiv samverkan mellan myndigheter och civilsamhälle⁶ för att förverkliga livskvalitet och en god hälsa hos medborgarna.

Vad är folkhälsa och folkhälsoarbete?

Innebörden i folkhälsa kan uttryckas: ”Hälsa är en resurs för individen medan folkhälsa är ett mål för samhället.”⁷ Nationella folkhälsokommittén har beskrivit innebörden av folkhälsa som: ”Det allmänna fysiska och psykiska hälsotillståndet i befolkningen och i olika befolkningsgrupper - förekomsten och fördelningen av sjuklighet, skada, funktionsnedsättningar och dödsfall - orsakerna till förekomsten och fördelningen liksom konsekvenserna för individ och samhälle samt den förändring som sker över tid i dessa nu nämnda avseenden”.⁸

Med folkhälsoarbete menas planerade och systematiska insatser för att främja hälsa och förebygga sjukdom och en uttalad avsikt att påverka faktorer (frisk-, skydds- och risk-) och förhållanden (struktur och miljö) som bidrar till en god och jämlik hälsa för hela befolkningen. Insatserna kan både vara samhälls- och/eller grupp- respektive individinriktade.

---

⁵ Mångfaldspolicy; Plattformen för värdegrundsarbetet; Handlingsplanen mot våld mot kvinnor och barn; Alkohol- och drogpolitiskt program, Miljöprogrammet, Trygghetsprogrammet, Översiktsplanen m fl.

⁶ föreningar, religiösa samfund, fackföreningar, idrottsföreningar, folkbildning m.fl., Wikipedia 2011

⁷ Folkhälsans villkor, Folkhälsogruppens rapport nr 9

⁸ Nationella folkhälsokommittén SOU 2000:91

Övergripande strategiska målområden för främjande av folkhälsa på lika villkor

I samklang med Stockholms Läns Landstings folkhälsopolicy⁹ betonar Södertälje kommuns folkhälsopolicy strategiska målområden för en långsiktigt hållbar samhällsutveckling. Södertäljes folkhälsopolicy har tagit fasta på sex strategiska huvudområden, vilka omfattar de nationella målområdena för folkhälsopolitiken.

Strategiskt målområde 1: Goda livsvillkor

En avgörande faktor för hälsan är människors känsla av sammanhang och möjlighet att påverka sina liv. I ett demokratiskt samhälle tillerkänns människor lika värde med jämlika möjligheter att vara delaktiga och ha inflytande. Om individer eller grupper av individer upplever att de inte kan påverka de egna livsvillkoren och utvecklingen av samhället uppstår utanförskap och maktlöshet. Brist på inflytande och möjligheter att påverka har ett starkt samband med hälsa. Goda livsvillkor omfattar också människors möjligheter till trygghet och frihet från våld.

Ojämlighet i hälsa ska minska genom att Södertälje kommun verkar för att stärka medborgarnas egenmakt och det civila samhället samt främjar alla kommuninnevärdarnas goda livsvillkor, då särskilt äldre, barn och unga och föräldrar inom de nationella målområdena

- Delaktighet och inflytande i samhället
- Ekonomiska och sociala förutsättningar
- Barns och ungas uppväxtvillkor

Med jämlikhet i hälsa menas att alla människor – oavsett ålder, kön, klasstillhörighet, religion, etnisk eller kulturell bakgrund, sexuell läggning, funktionsnedsättning eller andra egenskaper – ska ha en rättvis möjlighet att uppnå sin fulla hälsopotential.

Skillnader i livsvillkor bidrar till skillnader i hälsa. Olika förutsättningar för män och kvinnor och mellan olika befolkningsgrupper bidrar till ojämlikhet i hälsa. Låg utbildningsnivå, bristande resurser och marginalisering minskar människors möjligheter till inflytande och påverkar hälsan negativt. Social integration och goda livsvillkor är därför av stor betydelse, både för befolkningens hälsa och för kommunens utveckling. Speciellt viktigt är detta för barn och ungdomar. Alla förskolor, grundskolor och gymnasium ska arbeta strukturerat och metodiskt med hälsofrämjande frågor på det sätt som läroplanen föreskriver. Lärande, värdegrund och hälsa påverkas till stora delar av samma generella faktorer – att kunna påverka sina livsvillkor, vara delaktig, bli sedd och bekräftad, att kunna se mening i tillvaron.

---

⁹ Folkhälsopolicy för Stockholms Läns Landsting 2008

Strategiskt målområde 2: Hälsosamma levnadsvanor

Södertälje kommun ska medverka till att förutsättningarna för goda levnadsvanor ska förbättras – ohälsa på grund av livsstil ska minska genom att hälsofrämjande levnadsvanor stimuleras och alla kommuninnevanans hälsosamma livsvillkor säkerställs inom målområdena

- Skydd mot smittspridning
- Sexualitet och reproduktiv hälsa
- Fysisk aktivitet
- Matvanor och livsmedel
- Alkohol, tobak, narkotika, doping och spel

Livsstil formar i hög utsträckning människors hälsa. Goda levnadsvanor stärker hälsan och kan bidra till att kvinnor och män med kroniska sjukdomar upplever färre funktionshinder. Levnadsvanor grundläggs tidigt i livet, därför är barn, ungdomar och unga vuxna speciellt viktiga målgrupper. Forskning visar att socioekonomiskt resurssvaga familjer oftare riskerar att utveckla ohälsosamma levnadsvanor och bör därför prioriteras. Det nationella folkhälsomålet understryker att fysisk aktivitet, matvanor, sexualvanor och konsumtion av beroendeframkallande medel som tobak, alkohol, narkotika samt spelberoende påverkar hälsan.

Strategiskt målområde 3: God miljö

Södertälje kommun ska verka för att den miljörelaterade hälsan förbättras genom att integrera folkhälsoaspekter och Södertälje kommuns miljöprogram i det lokala och regionala planeringsarbetet/processen inom målområdet

- Miljöer och produkter

Tillgång till rent vatten, frisk luft och en god inom- och utomhusmiljö är grundläggande hälsofaktorer. Fysisk planering, infrastruktur och bebyggelse bland annat genom översiktsplan och andra planprocesser har en avgörande betydelse för den goda miljön. Sunda och säkra miljöer och produkter förebygger och motverkar onödiga skador och sjukdomar. Barn och ungdomar är särskilt sårbara. Miljöpåverkan under uppväxtåren kan i sin tur påverka hälsan genom hela livet. Den goda miljöns betydelse för folkhälsan samspekar med Miljöprogram för Södertälje kommun och dess olika aspekter, där t ex effekterna av de pågående klimatförändringarna särskilt måste beaktas och åtgärdas. Ett exempel på en sådan miljöaspekt är den globala höjningen av medeltemperaturen, vilket kan påverka särskilt sårbara befolkningsgrupper.

Strategiskt målområde 4: Goda arbetsförhållanden

Södertälje kommun ska verka för att den arbetsrelaterade hälsan förbättras genom att främja förbättrade villkor i arbetslivet, samt att stödja utveckling av tillväxt i näringslivet inom målområdet

- Hälsa i arbetslivet

Södertälje kommun/Folkhälsa för en långsiktigt hållbar samhällsutveckling – folkhälsopolicy för Södertälje kommun 2012-2018

Det nationella folkhälsomålet understryker vikten av tillgång till ett meningsfullt arbete och goda arbetsvillkor för befolkningens hälsa. En god och jämställd arbetsmiljö kan långsiktigt främja hälsa och bidra till en låg sjukfrånvaro. Omvänt kan otrygga anställnings- och arbetsförhållanden öka risken för ohälsa och sjukdom.

Södertälje har en förhållandevis stor grupp av innevånare som av olika anledningar står utanför arbetslivet. Det finns ett starkt samband mellan människors ohälsa och utanförskap i samhället. Arbetslöshet är stor riskfaktor. Förutom arbetslöshet utgörs de största arbetsrelaterade hälsoriskerna av bristande inflytande och stöd, höga krav och fysisk överbelastning, hot och våld, buller, luftföroreningar och andra kemiska faktorer.

Södertälje kommun är en stor arbetsgivare i Södertälje och det finns ytterligare ett flertal stora offentliga och privata arbetsgivare inom kommungränsen, förutom en mångfald småföretag. Södertälje kommun ska som arbetsgivare föregå med gott exempel och genomföra intentionerna i medarbetar- och ledarskapspolicy samt verka för en utmärkt fysisk och psykosocial arbetsmiljö.

Strategiskt målområde 5: Psykisk hälsa

Psykisk hälsa spänner som en bestämningfaktor över flera av de nationella målområdena. God psykisk hälsa är en förutsättning för ett fungerande vardagsliv, god livskvalité och balans i livet. En positiv självbild och ett gott självförtroende bidrar till individens utveckling. Uppväxt, familjeförhållanden och sociala nätverk är av avgörande betydelse för vår psykiska hälsa och förmåga att hantera stress. Även faktorer som arbetsmiljö, utbildningsnivå, socioekonomi, könsroller och kulturell förankring påverkar vår förmåga att hantera psykisk påfrestning.

Södertälje kommun ska i samverkan med andra samhällsaktörer aktivt bidra till att stärka grupper och enskilda personers resurser så att de själva kan hantera psykiska hälsorisker. Kommunen kan även bidra till att minska isolering, ensamhet och otrygghet genom att främja tillkomsten av miljöer och mötesplatser som främjar den psykiska hälsan.

Strategiskt målområde 6: Samverkan kring folkhälsa

Samverkan utgör kärnan i lokalt folkhälsoarbete. Folkhälsoarbete kräver samverkan mellan många sektorer och aktörer där ansvarsområdena är tydliggjorda, inte minst i offentliga myndigheter och institutioner. En god infrastruktur för tvärsektorieellt arbete med hälsofrågor ska finnas, såväl internt i kommunen som i samverkan med andra aktörer. Det ska finnas god tillgång till hälso- och förebyggande resurser, vilka präglas av ett hälsofrämjande arbetssätt. Det gäller t ex samarbetet med landstinget i beroendefrågor, ungdomsmottagningar, psykiatri och äldreomsorgen.

En framgångsfaktor i folkhälsoarbetet är att olika befolkningsgrupper är delaktiga vid planering, beslut och genomförande av hälsofrämjande insatser. Om de offentliga krafterna samverkar med ideella och privata aktörer ökar möjligheterna att se och synliggöra den enskilde och olika

Södertälje kommun/Folkhälsa för en långsiktigt hållbar samhällsutveckling – folkhälsopolicy för Södertälje kommun 2012-2018

grupperns behov. Samverkan mellan Södertälje kommun och det civila samhället¹⁰ ska utökas och förutsättningarna för den ideella sektorns folkhälsoinriktade arbete förbättras.

Utgångspunkter för genomförande

Långsiktighet

Folkhälsoarbetet ska ingå i det vardagliga arbetet och verka under lång tid för att ge resultat. Det är det systematiska arbetet, integrerat i den egna verksamheten, som kan förväntas ge de stora folkhälsovinsterna.

Helhetsperspektiv och ett hälsofrämjande synsätt

Synen på folkhälsa måste utgå ifrån ett helhetsperspektiv då hälsan påverkas av många faktorer i många olika sammanhang. Södertälje kommuns alla nämnder, styrelser, kontor och bolag ska själva lyfta fram hur respektive verksamhet påverkar befolkningens hälsa samt aktivt samverka med andra aktörer.

Vetenskaplig grund

Insatser inom folkhälsoområdet ska vara kunskapsbaserade och bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet. När nya eller oprövade insatser används bör utvärdering i syfte att belysa effekterna av insatsen genomföras. Återkoppling av resultaten ska ske för lärande och förbättring av insatser och åtgärder.

Tidsaspekt

Folkhälsopolicyn ligger till grund för Södertälje kommuns folkhälsoprogram som revideras vart fjärde år och följer fullmäktiges mandatperioder. Folkhälsopolicyn revideras vart åttonde år, eller i mån av behov. Såväl folkhälsopolicy som folkhälsoprogram integreras i Södertälje kommuns mål och budgetdokument samt omsätts i verksamhets- och arbetsplaner.

Uppföljning

Kommunstyrelsen ansvarar för samordning, kommunikation, uppföljning och revidering av folkhälsoarbetet, samt att en stödstruktur för genomförandet inrättas. Den samlade uppföljningen kan samordnas med kommunens årsredovisning i form av Barnbokslut, Valfärdsbokslut och/eller Hållbarhetsbokslut. Indikatorer och mätetal för uppföljning utvecklas i program för folkhälsoarbetet.

.....

---

¹⁰ föreningar, religiösa samfund, fackföreningar, idrottsföreningar, folkbildning m fl, Wikipedia 2011